

Narodowe Forum Muzyki

Przestrzeń dla piękna

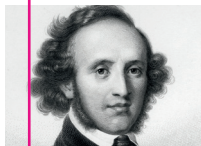
11

sierpnia
czwartek / Thu
20:00

ewangelicko-augsburski
kościół Opatrzności Bożej

Wrocławska muzyka organowa

Marek Pilch – organy

F. Mendelssohn Bartholdy

M. Reger

PROGRAM:

Felix Mendelssohn Bartholdy (1809–1847) *Preludium i Fuga e-moll* op. 35
(opracowanie na organy Christoph Bossert)

Adolf Friedrich Hesse (1809–1863) *Andante A-dur* op. 74 nr 3

Moritz Brosig (1815–1887) *Preludium A-dur* op. 47 nr 4

Heinrich Reimann (1850–1906) *Toccata e-moll* op. 23

Fritz Lubrich (1888–1971) *Romanze h-moll* op. 13 nr 2

Max Reger (1873–1916) *Introdukcja, Passacaglia i Fuga e-moll* op. 127

[60']

KONCERT W RAMACH CYKLU 1000 LAT MUZYKI WE WROCŁAWIU

WROCŁAW 2016
Europejska Stolica Kultury

SPONSOROWANE ZE ŚRODKÓW

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

Omówienie

Marek Pilch

W 1823 roku czternastoletni Felix Mendelssohn Bartholdy (1809–1847) odwiedził Wrocław, gdzie zetknął się z wybitnym organistą kościoła św. Elżbiety, Friedrichem Wilhelmem Bernerem (1780–1827). Dokładny opis tego spotkania kompozytor zamieścił w liście z 14 sierpnia. Mendelssohn podał temat do improwizacji, następnie podziwiał kunszt kontrpunktyczny, z jakim Berner ten temat przetwarzał. Największe wrażenie wywarła na nim wirtuozowska gra wrocławskiego organisty na pedale.

Ocenia się, że w karierze Mendelssohna, obok jego statych nauczycieli gry na organach (Carla Friedricha Zeltera, Ludwiga Bergera i Augusta Wilhelma Bacha), dużą rolę odegrał kontakt z dwoma wybitnymi organistami: z Johannem Christianem Heinrichem Rinckiem (1770–1846) oraz właśnie z Bernerem, poznanym tego roku we Wrocławiu. W latach trzydziestych, pod wpływem studiów nad kompozycjami Johanna Sebastiana Bacha i być może podziwu dla gry Bernera, powstało 6 *Preludiów i Fug* op. 35 na fortepian, następnie 3 *Preludia i Fugi* op. 37 na organy. Preludia i fugi fortepianowe są obecne na współczesnej scenie organowej od roku 1990, dzięki transkrypcji Christopa Bosserta. Stawiają one wysokie wymagania techniczne zarówno przed wykonawcą, jak i przed instrumentem. Zbiór otwiera *Preludium i Fuga e-moll*. Preludium utrzymane jest w technice pasażowej z melodią w głosie altowym – na wzór niektórych *Pieśni bez słów*. Fuga stanowi kompozycję typu „accelerando”, tzn. temat przeprowadzany jest najpierw bardzo spokojnie, a następnie stopniowo przyspiesza aż do wielkiej kulminacji, w której (jak w wielu innych kompozycjach) Mendelssohn używa choratu protestanckiego.

Adolf Friedrich Hesse (1809–1863) to jeden z bardziej znaczących wirtuozów organowych pierwszej połowy XIX wieku. We Wrocławiu był uczniem wspomnianego Bernera (potem także Louisa Spohra oraz Johanna Christiana Heinricha Rincka). Od roku 1831 był organistą ewangelickiego kościoła św. Bernardyna (dzisiejsze

Muzeum Architektury). Dzięki swym podróżom po Europie i propagowaniu muzyki Johanna Sebastiana Bacha (zwłaszcza we Francji) zwany był „Śląskim Bachem”. Do tego samego pokolenia należał inny wybitny organista: Moritz Brosig (1815–1887), od roku 1833 zatrudniony w katedrze wrocławskiej. W odróżnieniu od Hessego zrezygnował z wirtuozerii i podróży koncertowych, poświęcił się zaś w całości służbie liturgii i katolickiej muzyce kościelnej. Jako organista był cenionym improwizatorem, jako kompozytor – mistrzem małych form organowych. Tych dwóch znaczących organistów Wrocławia upamiętnią dwie miniatury organowe: *Andante A-dur* Hessego oraz *Preludium A-dur* Brosiga.

Związki z Wrocławiem dwóch kolejnych kompozytorów są nieco luźniejsze. Heinrich Reimann (1850–1906) to jeden z największych wirtuozów organowych przełomu XIX i XX wieku. Jako organista był uczniem Brosiga. Jego związki z Wrocławiem zakończyły się jednak w roku 1887, kiedy to przeniósł się do Berlina. Od roku 1895 był organistą Kaiser Wilhelm Gedächtniskirche, gdzie dawał cotygodniowe koncerty organowe. Po objęciu tego stanowiska powstały kompozycje organowe, m.in. *Toccata e-moll*. Utwór ten pod względem tematyczno-motywowym i harmonicznym inspirowany jest twórczością Bacha. Warto wspomnieć, że to właśnie Reimann był odkrywcą talentu Maxa Regera oraz nauczycielem Carla Straubego – wybitnego propagatora muzyki Bacha oraz wykonawcy dzieł Maxa Regera.

Kolejnym śląskim organistą-kompozytorem był Fritz Lubrich Junior (1888–1971), który pobierał nauki u Maxa Regera i Carla Straubego w Lipsku. Z Wrocławiem łączyło go przez krótki czas piastowanie stanowiska organisty w ewangelickim Pauluskirche (kościół ten dziś nie istnieje), które objął w roku 1919. Jednak już w roku 1920 został organistą kościoła ewangelickiego w Katowicach i pozostał na tym stanowisku do końca wojny. Potem wyemigrował do Hamburga. Nastrojowa *Romanze h-moll* stanowi rodzaj wprowadzenia do języka dźwiękowego Maxa Regera.

Budownictwo organowe było istotnym elementem kultury muzycznej Dolnego Śląska. Najwybitniejsze instrumenty powstały w XVII i XVIII wieku. Do najważniejszych budowniczych tego czasu należeli: Christoph Klose, Eugenio Casparini, Ignatius Mentzel, Johann Michael Röder i inni. Na przełomie XIX i XX wieku wiodące były dwie duże firmy produkujące organy na skalę przemysłową: Schlag & Söhne ze Świdnicy i Wilhelm Sauer z Frankfurtu nad Odrą. O wartości, jaką przypisywano organom w tym regionie, świadczy fakt, że w statystyce z roku 1917 Śląsk posiadał największą liczbę organów spośród wszystkich prowincji pruskich: 2150 instrumentów. Swego rodzaju punktem kulminacyjnym tego rozwoju było wybudowanie przez Wilhelma Sauera „największego instrumentu na kontynencie” we wrocławskiej Hali Stulecia. Na jego inaugurację w roku 1913 miasto Breslau, prawdopodobnie z polecenia Carla Straubego, zamówiło utwór u Maxa Regera (1873–1916), jednego z najwybitniejszych wówczas kompozytorów niemieckich. Dziełem tym była *Introdukcja, Passacaglia i Fuga e-moll* op. 127. Jego prawykonanie przez Carla Straubego miało miejsce 24 września 1913 roku w Hali Stulecia i najprawdopodobniej od tego czasu nie było tu ponownie wykonywane. Kompozycja ta należy do późnego okresu twórczości Regera charakteryzującego się mocno schromatyzowanym językiem harmonicznym. Po krótkiej introdukcji następuje monumentalna (trwająca około piętnastu minut!) passacaglia, a po niej wybrzmiewa podwójna fuga, której drugi temat, „motyw światła”, zaczerpnięty jest z finału *Symfonii Jowiszowej* Wolfganga Amadeusa Mozarta. Użycie formy passacaglie i fugi jest konsekwentnie rozwijanym przez Regera kultem *Passacaglie i Fugi c-moll* Bacha.

Marek Pilch

Urodzony w Cieszynie. Studiował w Akademii Muzycznej w Katowicach w klasie organów J. Gembalskiego oraz równolegle w klasie klawesynu M. Toporowskiego, następnie kontynuował studia podyplomowe w Hochschule für Musik w Trossingen (Niemcy) jako stypendysta DAAD. Uzyskał wyróżnienie w Międzynarodowym Konkursie Organowym

Marek Pilch, fot. archiwum artysty

w Gdańsku (1992), był finalistą Międzynarodowego Konkursu Klawesynowego (NDR) w Hamburgu (1997). W latach 1998–2000 prowadził kursy interpretacji muzyki klawesynowej oraz realizacji basso continuo podczas Bohemia Festival w Kostelcu w Republice Czeskiej. Angażował się w działalność muzyczną Kościoła Ewangelickiego w Polsce. Był współredaktorem *Śpiewnika Ewangelickiego* (wyd. Augustana, 2002) oraz współautorem *Choralnika* (wyd. Augustana, 2005). W latach 2000–2005 był organistą w kościele św. Krzysztofa we Wrocławiu. W roku 2002 założył we Wrocławiu Ewangelicki Instytut Muzyki Sakralnej. Współpracował z polsko-niemieckim Stowarzyszeniem na Rzecz Badań i Utrzymania Śląskich Organów (VEESO) oraz z Internationale Heinrich-Schütz-Gesellschaft. W latach 2011–13 wspólnie z Muzeum Historii Katowic prowadził cykl: Koncerty na zabytkowym fortepianie poświęcony interpretacjom muzyki fortepianowej i kameralnej wykonywanej na fortepianie E. Irmlera z roku 1860. W latach 2013–15 prowadził na UMFC w Warszawie cykl wykładów w ramach przedmiotu: Hymnologia protestancka. Obecnie prowadzi działalność pedagogiczną oraz koncertową jako organista, klawesynista i kameralista. Współpracuje z zespołami muzyki dawnej, prowadzi też własny zespół kameralny Trio Brillante, w którym gra na historycznym fortepianie stołowym. Pracuje jako adiunkt w Katedrze Klawesynu i Historycznych Praktyk Wykonawczych na Akademii Muzycznej w Katowicach. W roku 2011 uzyskał tytuł doktora sztuki.

PEŁNY BIOGRAM ARTYSTY:

www.nfm.wroclaw.pl/repertuar/biogramy

Organizator:

Partner strategiczny:

Złoty sponsor:

NFM – instytucja kultury miasta Wrocławia, współprowadzona przez:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

